

Brakelhoen

Het Vereenvoudigd Beheer van Neerhofdieren (VBN) door SLE
is erkend door de Vlaamse overheid

Doel

Instandhouding lokaal ras

Eigenschappen

Herkomst Over het ontstaan van het Brakelras bestaan er verschillende theorieën. De ware toedracht zullen we waarschijnlijk nooit te weten komen. Toch zijn er sporen terug te vinden die aantonen dat voorouders van onze Brakelhoenders reeds eeuwen geleden deel uitmaakten van het pluimvee dat door boeren rond hun boerderijen werd gehouden in de streek rond Nederbrakel en Oudenaarde. Later strekte het verspreidingsgebied van de Brakel zich uit van Noord-Frankrijk tot de Kempen. Door de grote verschillen in leefomstandigheden in dit grote verspreidingsgebied ontstonden er twee types binnen het ras. Op de Kempense gronden trof men een lichter dier aan dan op de vruchtbare Vlaamse gronden. De lichtere variant kreeg de naam 'Kempens kieken' nu Kempens hoen (Campine). Geleidelijk kreeg men meer oog voor de tekening en de kleur van de dieren en in 1898 werd een speciaalclub opgericht voor het Brakelhoen. Het ras kende een periode van grote groei tot aan de eerste wereldoorlog. Na de oorlog zorgde de invoer van hybrides ervoor dat de Brakel steeds meer in de verdrukking kwam als dé eiproducent in Vlaanderen. In 1971 was het erg gesteld met de Brakel. De resterende Zilverbrakels werden samengebracht: twee hennen, een haan uit Duitsland en nog eens twaalf eieren. Daarnaast had men ook nog één Goudbrakelhaan weten te vinden. Vanuit dit handjevol dieren werd de Brakel terug opgebouwd tot een vrij populair ras.

Brakelhoen haan

Algemeen voorkomen

De Brakel is een statig, fier en mooi landhoen dat gehard is en bestand tegen de wisselvalligheid van ons Noordzeeklimaat. Ze zijn met relatief weinig voedsel tevreden. Erkende kleurslagen bij de Brakels zijn: zilver, goud, citroen, chamois, wit, zwart, blauw, blauwgezoomd, witgebloemd. De meest voorkomende zijn de zilver en goudbrakel. Het zijn ook die kleurslagen waar SLE zich op toespitst. Bij deze kleurslagen zorgt een strakke bandtekening tussen zwart en wit (zilver) of zwart en bruin (goud) voor een mooie tekening. De halskraag van de hen en de siveren van de haan dienen zo zuiver mogelijk te zijn zonder zwarte stippen.

Eigenschappen

- wantrouwig, maar mits voldoende aandacht handtam te maken
- vliegt goed, een degelijke afsluiting is een noodzaak
- actief gehard dier, best niet te houden op een beperkte ruimte
- legt een 200 grote witte eieren van 60 tot 65 gram/jaar
- het niet broeds worden is een raskenmerk

Uiterlijk haan

- **kam:** enkel, middelgroot en recht met 4 tot 6 regelmatig gevormde kamtanden. Kamhiel niet te lang en vrij van de schedel, horizontaal gedragen. Fijn van weefsel en felrood van kleur met soms sporen van donker pigment
- **kop:** krachtig met brede schedel, iets afgeplat
- **gezicht:** fijn van weefsel en felrood van kleur
- **snavel:** krachtig en licht gebogen; hoornkleurig met iets blauw aan de basis
- **kinlellen:** middellang, goed gerond, fijn van weefsel en felrood van kleur
- **oorlellen:** amandelvormig, middelgroot, glad en vlak aanliggend; wit van kleur met soms iets blauwe glans
- **ogen:** groot en rond, zeer donker tot zwart van kleur naargelang de kleurslag, met donker pigment in de oogranden
- **hals:** middellang, iets naar voor gebogen
- **romp:** breed, diep en gestrekt, enigszins rechthoekig van bouw, licht afhellend naar achter. Fiere houding met iets opgerichte borst
- **rug:** lang en breed, iets naar achter aflopend
- **borst:** breed en diep, goed gerond, iets naar voor maar niet te hoog gedragen
- **vleugels:** goed ontwikkeld, vast en gesloten aan de romp, bijna horizontaal gedragen, vleugeleinden onder het zadelbehang verborgen
- **staart:** goed ontwikkeld, onder een hoek van 50° gedragen; staartstuurveren breed en lang, goed geopend maar elkaar goed afdekkend; sikkels goed ontwikkeld en fraai gebogen; staartdekveren goed aansluitend bij het zadelbehang
- **benedendijen:** behoorlijk van lengte, voor een deel schuilgaand in de flankbevedering
- **loopbenen:** middellang, glad en fijn geschubd, leiblaauw van kleur
- **tenen:** goed gespreid, leiblaauw
- **nagels:** gebogen en bij voorkeur hoornkleurig, wit toegestaan
- **bevedering:** vol, glad aanliggend, donspartij gesloten
- **halsbehang:** zeer goed ontwikkeld, reikend tot op de schouders en de rug
- **zadelbehang:** goed ontwikkeld, overgang naar de staart goed opvullend

Uiterlijk hen

Behalve de secundaire geslachtsverschillen, dezelfde kenmerken als bij de haan, met uitzondering van:

- **oorlellen:** tamelijk klein, amandelvormig, vlak en glad aanliggend, wit van kleur met soms iets blauwe of parelmoerige glans
- **gezicht:** fijn van weefsel en felrood van kleur met soms sporen van donker pigment

- **kam:** enkel, middelgroot, omvallend naar een zijde met uitzondering van het kamfront dat rechtop staat. Fijn van weefsel en felrood van kleur met soms sporen van donker pigment
- **rug:** breed, lang en vlak, bijna horizontaal
- **romp:** breed, diep en gestrekt, rechthoekig van bouw. iets naar achter ver-smallend. Achterdeel breed en diep met behoorlijk ontwikkelde legbuik
- **staart:** half geopend, onder een hoek van 40° gedragen

Brakelhoeven hen

Kleurslag

Erkende kleurslagen (10): zwart, wit, blauw, gezoomd blauw, zilver, goud, citroen, goud witgeband, citroen witgeband, zilver witgeband.

1. Zwart

(Zie algemene kleurbeschrijving)

- **snavel en nagels:** donkerhoornkleurig

2. Wit

(Zie algemene kleurbeschrijving)

3. Blauw

(Zie algemene kleurbeschrijving)

4. Gezoomd blauw

(Zie algemene kleurbeschrijving)

5. Zilver

Bij de haan:

- **kop:** zilverwit, oorveertjes wit
- **halsbehang:** zilverwit, zonder spoor van zwart
- **rug en zadel:** het zichtbare gedeelte zilverwit, in het ondergevederte is een fijne zwart-witte streep-tekening zichtbaar
- **hals, borst en dijen:** glanzend zwart met dwars over de veer meerdere goed afgelijnde zilverwitte banden. De witte banden zijn even breed of iets smaller dan de zwarte

- **vleugels:** vleugelboog wit, de veerbasis min of meer gestreept. Vleugeldekveren glanzend zwart met dwars over de veer meerdere goed afgelijnde zilverwitte banden. De zwarte banden zijn tweemaal zo breed als de witte. Kleine slagpennen grof doch regelmatig geband, grote slagpennen wit-zwart bewolkt met neiging tot bandtekening
- **staart:** staartstuurveren zwart. Grote sikkels: groenglanzend zwart met aan de randen van het uiteinde een onderbroken visgraattekening. Overige sikkels vertonen een duidelijke doorlopende V-vormige bandtekening. De zwarte banden zijn driemaal zo breed als de witte
- **buik:** donkergrijs met fijne witte streping
- **donskleur:** donkergrijs tot bijna zwart

Bij de hen:

- **kop:** zilverwit, oorveertjes wit
- **halskraag:** zilverwit, zonder enige tekening
- **rug en zadel:** glanzend zwart met dwars over de veer meerdere goed afgelijnde regelmatige zilverwitte banden. De zwarte banden zijn twee- tot driemaal zo breed als de witte
- **hals en borst:** glanzend zwart met dwars over de veer meerdere goed afgelijnde zilverwitte banden. De witte banden zijn even breed of iets smaller dan de zwarte
- **vleugels:** vleugeldekveren glanzend zwart met dwars over de veer meerdere goed afgelijnde zilverwitte banden. De zwarte banden zijn tweemaal zo breed als de witte. Kleine slagpennen grof doch regelmatig geband, grote slagpennen wit-zwart bewolkt met neiging tot bandtekening
- **staart:** staartstuurveren met een zo duidelijk mogelijke bandtekening die zo ver mogelijk moet doorlopen naar het uiteinde van de veren
- **buik:** donkergrijs met fijne witte streping
- **benedendijen:** zoveel mogelijk getekend zoals de borst
- **donskleur:** donkergrijs tot bijna zwart

Fouten:

Gele aanslag in de witte gedeelten, tekening in hals of zadel; bandtekening niet voldoende scherp afgelijnd; te weinig banding in hals en bovenborst; te weinig tekening in de vleugels; te weinig tekening in de staartstuurveren bij de hen; te brede of te smalle witte banden; halvemaaan-vormige tekening.

6. Goud

Bij haan en hen:

Idem als bij de kleurslag 'zilver' maar al het zilverwit is vervangen door een warme goudbruine kleur bij de haan en een iets okerachtige warme goudbruine kleur bij de hen. Het hals- en zadelbehang en de vleugelboog van de haan zijn intenser van kleur dan de rest van het gevederte.

Fouten:

Idem als bij de kleurslag 'zilver' en te bleke goudbruine kleur.

7. Citroen

Bij haan en hen:

Idem als bij de kleurslag 'zilver' maar al het zilverwit is vervangen door een tamelijk intensieve strogele kleur zonder inmenging van enig rood. Het zadelbehang van de haan is iets intenser van kleur dan zijn halsbehang en de vleugelboog is nog een tint intenser.

Fouten:

Idem als bij de kleurslag 'zilver': te bleke of roodachtige grondkleur: rode aanslag in de siervveren.

8. Goud witgeband

Bij haan en hen:

Idem als bij de kleurslag 'zilver' maar al het zilverwit is vervangen door een warme goudbruine kleur bij de haan en een iets okerachtige warme goudbruine kleur bij de hen. Het hals- en zadelbehang en de vleugelboog van de haan zijn intenser van kleur dan de rest van het gevederte.

- **ogen:** bruin

Fouten:

Te bleke goudbruine kleur; tekening in hals of zadel; zwakke of onscherpe bandtekening; te weinig banding in hals en bovenborst; te weinig tekening in de vleugels; te weinig tekening in de staartstuurveren bij de hen; te brede of te smalle gouden banden.

9. Citroen witgeband

Bij haan en hen:

Idem als bij de kleurslag 'goud witgeband' maar alle goudbruine tinten zijn vervangen door een warme strogele kleur. Van op een afstand lijken de dieren wit met een strogele waas, maar van op korte afstand moet de bandtekening zichtbaar zijn bij de hen. Bij de haan is de bandtekening meestal zwakker en van op afstand enkel duidelijk op de vleugels en de sikkels. Her en der verspreide kleine zwarte vlekjes in de witte veergedeelten zijn toegestaan.

- **ogen:** bruin

Fouten:

Zwakke of onscherpe bandtekening; te weinig tekening in de vleugels; te weinig tekening in de staartstuurveren bij de hen; rode of bruine aanslag in de siervveren van de haan.

10. Zilver witgeband

Bij haan en hen:

Idem als bij de kleurslag 'zilver' maar al het zwart is vervangen door een gebroken witte tot lichtgrijze kleur. Van op een korte afstand moet de bandtekening duidelijk zichtbaar zijn bij de hen. Bij de haan is de bandtekening meestal zwakker en van op afstand enkele duidelijk op de vleugels en de sikkels. Her en der verspreide kleine zwarte vlekjes in de witte veergedeelten zijn toegestaan.

- **ogen:** bruin

Fouten:

Zwakke of onscherpe bandtekening; te weinig tekening in de vleugels; te weinig tekening in de staartstuurveren bij de hen; te donkere banden; gele of lichtbruine bandtekening.

Gewichten

Jonge haan 2,30 kg
Jonge hen 1,80 kg

Overjarige of oude haan 2,50 kg
Overjarige of oude hen 2,20 kg

Te vermijden fouten

Rechte kam bij jonge hennen; te grote kam bij de haan; S-vormige kam bij de hen; te lichte oogkleur; rood in de oren; wit in het gezicht; onvoldoende aangegloten vleugels; te hellende rug; te gesloten of te gespreide staart; te smalle

bouw; onvoldoende borstdiepte; te weinig legbuik; te korte sikkels.

Zware fouten

Rechte kam bij oude hennen ; omvallende kam bij de haan; rode of gele oorlellen; sporen van geel pigment in de loopbenen, snavel of huid.

Status

Komt veel voor, zeker zilvergebrand is tamelijk verspreid.

Geografisch

Belgie. De geschiedenis zou teruggaan tot 1416; uit dat jaar dateert een document waarin de Brakel zou vermeld worden als succesvol ras uit de omgeving van Brakel. In 1904 werd de eerste standaard goedgekeurd.

Selectie- en fokdoelstellingen

Pluimvee dat gehouden wordt op het eigen erf dient niet identificeerbaar te zijn en bij het verhandelen van dieren van de ene fokker naar de andere moeten de dieren ook niet identificeerbaar zijn. Maar van zodra dieren naar een verzameling (tentoonstelling of verkoopsmarkt, ...) gaan, moeten ze identificeerbaar zijn met een niet-verwijderbare pootring. SLE verdeelt ringen die ook op pluimveetentoonstellingen aanvaard worden (EE-ringen). Daarnaast heeft SLE ringen voor dieren van eigen kweek die bestemd zijn voor huis- tuin- en keukengebruik.

De ringmaat voor het Brakelhoen: 18 mm (haan) en 16 mm (hen).

De wet zegt het volgende: ***“Het verhandelen van pluimvee en hobbypluimvee naar en door ‘hobbyhouders’, al dan niet via de markten, is verboden, met uitzondering van de afwijkingen.”***

De afwijkingen:

1) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van pluimvee en hobby pluimvee, al dan niet via de markten, door een **pluimveehandelaar** toegelaten onder de volgende bijkomende voorwaarden:

De pluimveehandelaar kan enkel pluimvee en hobbypluimvee verhandelen dat afkomstig is van:

a) een houder van **pluimvee geregistreerd in Sanitel**.

b) een houder van **hobbypluimvee geregistreerd in Sanitel**, op voorwaarde dat deze al zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van geslacht Columba en pauwen door een erkende dierenarts tegen ND heeft laten **vaccineren**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd. De aangekochte dieren waren bovendien minstens 15 dagen en maximum 9 maanden voor de aankoop gevaccineerd.

c) een houder van **hobbypluimvee, die niet in Sanitel geregistreerd is**, op voorwaarde dat:

- de verhandelde kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen individueel geïdentificeerd zijn met een gesloten **niet-verwijderbare pootring**, verdeeld door een erkende vereniging als bedoeld in het koninklijk besluit van 2 juni 1998 betreffende de zoötechnische en genealogische voorschriften voor de verbe-

tering en de instandhouding van de pluimvee- en konijnenrassen of in het besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor landbouw nuttige huisdieren.

- deze de verhandelde vogels door een erkende dierenarts tegen ND heeft laten **vaccineren**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd.
- de aangekochte dieren ten minstens 15 dagen en maximum 9 maanden voor de aankoop gevaccineerd waren.

2) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van hobbypluimvee, al dan niet via de markten, **door een in Sanitel geregistreerde hobbyhouder** toegelaten onder de volgende voorwaarden:

a) De houder is verplicht om al zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwerg-kwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen door een erkende dierenarts te laten vaccineren tegen ND. Deze vaccinatie gebeurt ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie wordt door de erkende dierenarts geattesteerd.

b) Voor het verhandelen naar een handelaar, moeten de verhandelde dieren volgens de instructies vermeld onder punt 1.c al tenminste 15 dagen en maximum 9 maanden gevaccineerd zijn.

c) Voor het verhandelen naar een andere houder van hobbypluimvee, al dan niet in Sanitel geregistreerd, moeten de verhandelde dieren gevaccineerd zijn volgens de instructies vermeld onder punt 1.c.

3) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van hobbypluimvee door **een niet in Sanitel geregistreerde hobbyhouder**, met uitzondering van de verkoop via de markten, toegelaten onder de volgende voorwaarden:

a) **De houder kan zonder voorwaarden zijn hobbypluimvee direct verhandelen met een andere hobbyhouder.**

b) De houder kan zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen verhandelen **aan een pluimveehandelaar** op voorwaarde dat:

i. deze dieren individueel **geïdentificeerd zijn met een gesloten niet-verwijderbare pootring**, verdeeld door een erkende vereniging als bedoeld in het koninklijk besluit van 2 juni 1998 betreffende de zoö- technische en genealogische voorschriften voor de verbetering en de instandhouding van de pluimvee- en konijnenrassen of in het besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor landbouw nuttige huisdieren.

ii. de verhandelde vogels door een erkende dierenarts tegen ND werden **gevaccineerd**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd.

Systeem van identificatie - niet-verwijderbare ring

Steunpunt Levend Erfgoed vzw gebruikt een eigen softwaresysteem om het Vereenvoudigd Beheer van Neerhofdieren (VBN) te kunnen doen. Het is een eenvoudig systeem dat enkel beoogt te registreren wie welke dieren houdt en hoeveel. Identificatie van de dieren is voor dit systeem niet nodig aangezien volgende gegevens door de fokker zelf kunnen ingevoerd worden. Iedereen die een account aanmaakt via www.sle.be en mijnSLE kan gratis het programma gebruiken. SLE-lidmaatschap is niet vereist.

In de databank volgende gegevens bijgehouden:

- de eigenaar
- het ras
- de kleurslag

Verder kan geantwoord worden op volgende vragen:

- Ik heb een idee van het aantal jonge en volwassen dieren per geslacht
- Ik heb alleen een idee van het aantal dieren per geslacht
- Ik heb alleen een idee van het aantal jonge en volwassen dieren
- Ik moet me beperken tot een globaal aantal dieren

Steunpunt Levend Erfgoed vzw werkt aan een nieuw patrimoniumbeheerprogramma waarin het ook voor neerhofdieren mogelijk zal zijn dieren op individuele basis te registreren en afstammingsgegevens zullen kunnen bijgehouden worden.

Systeem voor registratie van afstamming

Het Brakelhoen is een dubbeldoelras met zeer fijn vlees. Het legt witte eieren van een 65 gram. Het doel van de fokkerij is de instandhouding met behoud van de kenmerken en de nutsdoelen.

De gezondheid van de dieren is van groot belang binnen de stamboekfokkerij. Fokkers worden geadviseerd om enkel dieren in te zetten met een probleemloze gezondheid die een minimum aan diergeneeskundige zorg vereisen en die geen zoötechnische gebreken vertonen.

Bijzondere aandacht gaat naar de soliditeit van het geraamte: geen krom borstbeen, geen kromme benen of tenen, geen X- of O-benen, geen karperrug, geen splitvleugels, kruisbekken... Doordat bij pluimvee meer lijnenteelt voorkomt, is grote aandacht nodig bij het beoordelen van de nakomelingen en kunnen genetische afwijkingen niet gebruikt worden voor de fok.

Van inteelt is sprake als twee dieren met elkaar worden gepaard die familie van elkaar zijn. Bij lijnenteelt wordt hetzelfde gedaan. Het verschil tussen inteelt en lijnenteelt betekent in de praktijk meestal een verschil in gradatie. Bij het toepassen van lijnenteelt is de achterliggende gedachte veelal om daarmee goede eigenschappen te 'verankeren' en zo zekerheid in de vererving te creëren.

Maar lijnenteelt en zeker inteelt geeft een verhoogde kans op het optreden van erfelijke afwijkingen en het optreden van inteeltdepressie (voornamelijk terug te zien in verminderde vruchtbaarheid en vitaliteit). Op populatieniveau is een verkleining van de genetische spreiding (dieren in de populatie worden steeds meer familie van elkaar).

Inteelt en lijnenteelt is af te raden als het om de instandhouding van het ras gaat.